Autor Guste Santini
Četvrtak, 11 Ožujak 2004 21:23

komentira «Dnevnik» od 11. ožujka 2004. godine na naslovnoj stranici povodom sjednice Savjeta Narodne banke Hrvatske. Dijalog (dvoboj) vođen je na relaciji Rohatinski – Šuker; guverner i ministar financija.

Naslov odgovara i razgovoru što ga je vjesnikov novinar imao s gospodinom John Norregaardom, stalni predstavnik MMF-a u Hrvatskoj, koji je objavljen u Vjesniku od 11. ožujka 2004. godine na 9. stranici pod naslovom: Novi aranžman s Fondom važan i zbog hrvatske kandidature za EU.

Pođimo redom.

Centralna je banka u prošloj godini definirala ciljeve monetarne i kreditne politike za 2004. godinu čime je željela anticipirati Proračun za 2004. godinu. Ovo je bilo potrebno, tim više, jer je današnja vlast na izborima jasno poručila da će njezinu vlast obilježiti i značajno povećanje socijalne senzibilnosti prema građanima. Ovome valja pridodati i najavljeno smanjenje PDV-a od 22 na 20%.

Iako je «dosljednost» današnje vlasti «malo popustila» u ostvarenju predizbornih obećanja svojim biraćima, ipak predviđeni deficit opće države od 4,5% što je gotovo za 50% (planirao se deficit od 2,9%) više od pretpostavljenog deficita koji je centralna banka imala u vidu kada je donosila ciljeve monetarne i kreditne politike za ovu godinu.

Nije realno očekivati da će se poziv centralne banke da se izvrši rebalans proračuna ostvariti. Prema tome, centralna će banka morati promjeniti ciljeve monetarne i kreditne politike. Naprosto nije moguće održati ovako divergentne ciljeve monetarne i fisklane politike. Nefleksibilnost fisklane politike značit će, ipak, za privredu restriktivnu monetarnu i kreditnu politiku. Ovo je posebno zabrinjavajuće ima li se u vidu ionako ozbiljno usporavanje privredne aktivnosti. Sve u svemu poznato i zabrinjavajuće.

Posebna je priča kretanje duga prema inozemstvu. Kretanja pokazuju da su se stvari «istrgnule iz ruku» i da nisu pod kontrolom. Centralna banka, ispravno, upozorava da riječ zabrinutost glede vanjskog duga nije adekvatna i da su potrebni puno dramatičniji izrazi. Nadajmo se da je ministar financija čuo ovu napomenu.

Da je stanje ozbiljno pokazuje i, gotovo možemo reći, nemoć centralne banke da promjeni stvari najavivši mogućnost restrikcija na zaduživanje svih sektora osim države (iako je država zapravo najbolniji dio priče). Instrumenti kojima ona to misli ostvariti jednaka je protekcionističkom modelu ekonomske politike. Naime, centralna je banka najavila, u suštini, uvođenje «zaštitnih carina» odnosno «kovotiranje zaduživanja» u inozemstvu. Ovo je odista čudno ima li se u vidu da je centralna banka od početka Antiinflacijskog programa vodila neoliberalističku politiku što je zdužno podržavao MMF. Jasno da nema čuda. Naprosto kapital odnosu odgovara postojeći pritisak na državu, pri čemu se, pogoršanje socijalnog stanja njezinih građana uzima kao «nužna cijena» zaustavljanja negativnih tendencija. Jasno o tečaju i parcijalnoj ravnoteži, privrednoj aktivnosti, itd.,..... ni riječi.

Dok nova vlast nije vidjela «pravo stanje» (kod nas je interesantno da su prve izjave prilikom promjene vlasti u smislu: stvari su gore nego što smo očekivali) i umjesto da odbije, kako je najavila, stand by aranžman s MMF-om, o čemu sam pisao na ovim stranicama, sve čini kako bi do aranžmana ipak došlo. Aranžman će biti donesen, da ne bude zablude, upravo na način kako to odgovara kapital odnosu. Pri tome, treba reći da su mnogi prijedlozi i sugestije prihvatljivi.

Stalni predstavnik MMF-a vrlo jasno ukazuje da neispunjenje važećeg aranžmana predstavlja ozbiljan problem. Ovim jasno ukazuje da na veću toleranciju nije moguće računati. Koliko je aranžman važan za Hrvatsku govori sam naslov ovog razgovora, pri čemu se implicite ukazuje da MMF ima i ulogu monitoringa od strane EU. Ni manje ni više!!!!!!!!!!

Sve u svemu ispada kao da je MMF prisutan tek nekoliko godina a ne od početka Antiinflacijskog programa iz 1994. godine. Tada dinamiziranje javne potrošnje i zaduživanje Hrvatske u inozemstvu nije bilo predmetom zabrinutosti. Ipak, za sve smo sami krivi jer smo mi govorili da je «privilegij zaduživanje». Što ćeš, takavi su ti građani Hrvatske – brzo, ili bolje rečeno, najbrže zaboravljaju. Možda je tako bolje. Gubitak pamćenja može imati terapeutsko djelovanje. Tko zna?

Vratimo se priči. Gospodin John Norregaard jasno, po meni i ispravno, komentria najvaljeno smanjenje PDV-a. Prvo, sugerira da se smanje porezi i doprinosi na rad (što sma i sam predložio). I drugo, postavlja pitanje (koje sam i sam postavio): čime će se supstituirati smanjenje poreznih prihoda zbog smanjenja poreznog opterećenja potrošnje? Stvari su složenije nego što se to na prvi pogled čini. O tome sam pisao i na ovim stranicama.

Stav uvaženog gospodina da država ne bi trebala posjedovati banke (i brodogradilišta) prilično je sporna. Ovo ne čudi vjerne čitaoce časopisa «Ekonomija/Economics», odnosno ovih stranica jer se zalažem upravo za suprotna stav - Hrvatskoj je neophodna nacionalna komercijalna banka. Slažem se s uvaženim gospodinom da postojanje državne banke uvijek izaziva zabrinustost da se ista ne zloupotrijebi. Ipak, hrvatska zbilja jasno pokazuje što se događa kada je cjelokupan bankarski sustav pod kontrolom inozemnog kapitala. U Hrvatskoj je stvar još složenija jer su sve financijske institucije (mislim na privatna trgovačka društva) u vlasništvu inozemnog kapitala osim Croatia osiguranja. Upravo je bankarski sustav, pored rastrošne države, bio glavni generator vanjskog duga putem svoje kreditne politike. Stvari će se zaustaviti zbog rizika kojeg je iznjedrila ta i takva kreditna politika. Da ne dužim Hrvatskoj je potrebna nacionalna banka koja će podržati nacionalnu privrednu strukturu. Sada je moguće, na primjer, da banka u vlasništvu inozemnog kapitala podrži u natječaju tvrtku iz inozemstva, sukladno interesima stranog vlasnika, a ne domaću tvrtku. Prva će dobiti posao, druga neće i stvar je gotova. Ovo je samo «primitivan» slučaj. Ljudi koji rade u financijskoj industri mogu nabrojiti stotinjak modela kako se može provoditi antihrvatska poslovna politika «hrvatskih banaka». Ovim nisam pružio odgovor uvaženom gospodinu ali moje pitanje: što će EU Hrvatska sa 6000$ per capita? bar je vektorsko određenje da je Hrvatskoj potrebna nacionalna komercijalna banka? I dalje, ne bi li upravo dopuštenje (bez navodnika – sic!) za osnivanjem nacionalne komercijalne banke bio pravi test o zrelosti Hrvatske?

Na kraju važeći Proračun je ipak tek Prijedlog proračuna je konačnu ocijenu donosi MMF. Molim

ih da budu dovoljno senzibilni kako se ne bi povećale socijalne tenzije u ovoj napaćenoj zemlji.